

pinnan alta

Mitä tapahtuu todella?

Palstalla pannaan mutkat suoriksi ja paljastetaan olennainen.

Sosiaalityöntekijät ovat muutoksen ammattilaisia ja koulutettuja sietämään epävarmuutta ja punnitsemaan riskejä.”

Synnöve Karvinen-Niinikoski, sosiaalipolitiikan, erityisesti sosiaalityön professori (ruotsinkielinen professuuri), Helsingin yliopisto

Hyvinvointia rakennemurroksissa?

Sosiaalityö on vaativaa ihmissuhdetyötä, jolla on suuri merkitys kansalaisten oikeuksille ja osallisuudelle yhteiskunnassa.

Ala on raskas ja työhyvinvointia koskevissa tutkimuksissa sosiaalityöntekijöiden uupumus ja masennus erottuvat huolestuttavina. Työn haasteet vaikeuksissa painivien ihmisten ja yhteisöjen kanssa sekä toimivien palvelujärjestelmien kehittämisessä ja johtamisessa ovat suuria, ja osaavista ja pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pula.

Uranäkymien soisi olevan sellaisia, että ne houkuttelisivat vastuuta kantavia sosiaalityön akateemisia osaajia pysymään alalla. Sosiaalityö on koulutusalan suosittu ja aloituspaikan saaminen on vaikeaa. Huoli alan vetovoimaisuudesta ja työnsä rakenteellisten edellytysten luomiseksi luonnehtii sosiaalityön 2000-luvun kehitystä.

Käynnissä on alan rakenteellinen murros. Ohjausjärjestelmiä uudistetaan ja toimintoja organisoitetaan ns. tilaaja-tuottajajärjestelyillä. Kuntien palvelurakennemuutos kouraisee sosiaalityötäkin. Hyvinvointia koskeva eetos muuttuu, mistä viestivät manageristiset opit. Myös sosiaali- ja terveysalan keskinäiset suhteet uudistetaan.

Muutostarpeisiin vaikuttavat niin ikärakenteen muutokset kuin uusi ymmärrys siitä, mitä hyvinvoinnin edistämiseksi ja tuen sekä hoivan järjestämiseksi tarvitaan. Meneillään on poliittis-professionaalinen kamppailu viisaasta toiminnasta. Ajan merkit kertovat sosiaalisten ongelmien vakavuudesta ja monimutkaisuudesta. Nyt jos koskaan tarvitaan sosiaalisen asiantuntemusta.

Arkielämän sosiaalisten rakenteiden asiantuntijoina sosiaalityöntekijät havaitsevat yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset nopeasti.

Pahoinvoinnin lisääntyessä asenteet yhteiskunnassa kovenevat. Halutaan lisätä puuttumista, luokittelua ja valvontaa sekä rankaisuutta. Samalla korostetaan uusuhteisöllisyyttä ja kansalaisvastuuta. Kansalaisten sosiaalinen toimijuus, jonka tukeminen on sosiaalityön ydintehtäviä, rakentuu ristiriitaisista aineksista, joiden keskellä korostuu työn eettinen vastuu ja merkitys hyvinvoinnin ja yhteiskunnallisen luottamuksen rakentajana.

Sosiaalityöntekijät ovat muutoksen ammattilaisia ja koulutettuja sietämään epävarmuutta ja punnitsemaan riskejä. Sosiaalialalla 2000-luvun alku on ollut professionaalisen vakiintumisen ja vahvistumisen aikaa. Koulutusrakennemuutokset ovat alkaneet kantaa hedelmää. Vastikään on uudistettu alan tehtävärakenteita ja lainsäädäntöä sekä luotu valmiuksia kehittää uudenlaisia työotteita.

Oiva esimerkki on sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijöiden yhteistyö. Vihdoin voidaan auttaa asiakkaita ja perheitä rakentamaan omaa toimijuuttaan omassa arjessaan. Perhetyöntekijäsosionomit ovat aiemmin puuttuneet alalta. Nyt tämä arkeen ulottuva yhteistyö mahdollistaa avohuollon ja varhaisen tuen. Sosiaalialan kaksipilariainen koulutusjärjestelmä tuottaa sosiaalialalle kaivatua lähityön eriytyvää osaamista. Asiakkaiden elämäntilanteiden kokonaisvaltaisen hahmottamisen kautta on rakentunut ammatillinen työ- ja tehtäväjako, joka luo todellisia vaihtoehtoja kalliille laitoshoidolle ja poukkoileville hätäratkaisuille.

Suomalainen sosiaalityöntekijäkoulutus on ollut kansainvälisesti aikaansa edellä. Sen tutkimusperustainen opetus tuottaa vahvoja ammattilaisia, vuorovaikutussuhteisen asiakastyön osaajia

ja asiakasprosessien johtajia sekä ammattikäytäntöjen oikeellisuudesta ja toimivuudesta vastaavia sosiaalialan akateemisia asiantuntijoita. Se antaa valmiudet alan tutkimukseen, tieteelliseen tutkimuskoulutukseen sekä sosiaalityön käytäntöjen ja tieteenalan käytäntösuhteiseen kehittämiseen. Akateeminen peruskoulutus on luonut pohjan tutkimusosaamiselle ja sosiaalityön erikoistumisaloille.

Sosiaalityöntekijäkoulutuksen elävät käytäntösuhteet ja tiedontuotannon rakenteet ovat selviä, mitä muuallakin rakennetaan suomalaista asiantuntijuutta arvostaen.

Vahvuutemme on se, että myös käytännön työtä tekeillä on koulutuksensa ja tehtäviensä kautta avautuva mahdollisuus tutkia ja kehittää työtään. Tällainen suhde omaan työhön on työolotutkimusten mukaan tärkeää. Se antaa hengittävää ammatilliselle kasvulle ja jaksamiselle.

Ponnistelut hyvien käytäntöjen tuottamiseksi ja levittämiseksi sekä erilaisten tuloksellisuusmittareiden ja arviointikäytäntöjen luomiseksi valuvat hukkaan ja pahentavat viihtymättömyys- ja jaksamisongelmaa, jos rakenteet eivät hengitä ja tue työntekijöitä. Sosiaalityön osaava johtaminen on avainasemassa, kun luodaan työn laadun ja työntekijöiden osaamista ja jaksamista tukevia rakenteita. Uudistuva ja kehittävä ammattityön johtamisosaaminen ja sen seurauksena hengittävän ja oppivan toimintaympäristön tarjoaminen ovat sosiaalityön lähikehityksen suuria haasteita. ●